

ERDÉLYI GAZDA

MEGJELENIK

minden pénteken
legalább egy iven
és az egyleti tagoknak
ingyen
küldetik meg.

Nem tagok egész évre 2 Ft. félévre 1 Ftal fizet-
hetnek elő, negyedéves előfizetés el nem fogadjatik.

Pénz- és érték küldemények az

ERDÉLYI GAZDA KIADÓ-HIVATALÁHOZ

(Dr. Hintz György, e. pénztárnokhoz)

a lap szellemi részét illető küldemények az

ERDÉLYI GAZDA SZERKESZTŐSÉGÉHEZ

(Gamauf Vilmos e. titkárhoz)
czimszendők.

AZ

ERDÉLYI

GAZDASÁGI EGYLET

KÖZLÖNYE.

Hirdetési díjszabályzat.

		1-11	1-31	1-61	1-121	1-181	1-241
		széri hirdetéskor					
		kr	ft	kr	ft	kr	ft
1/4	lap	14	36	70	120	160	200
1/2	"	7	18	35	60	80	100
3/4	"	350	9	1750	30	40	50
1	"	175	450	875	15	20	25
1 1/2	"	90	225	440	750	10	1250

Többesri hirdetésnél nagyobb kedvezmények.
Azonkívül 30 kr. bélyegdíj annyiszor, a hányiszor
a hirdetés megjelenik.

A szíves megrendelésben világosan kérjük kitenni;
mennyi helyet igényel a beküldő mellékelt hirdetés
számára.

Hirdetéseket elfogadják lapunk kiadó hivatala
és a r. k. Lyceum nyomda központi irodája (főter gr. Te-
leki Domokos-ház.) Mellékletek 5 o. ó. f. számit-
tatnak.

Lapfelügyelő bizottság: Paget János elnök; Berde Áron, b. Huszár Sándor, Kodolányi Antal, Mina
János, Nagy Ferencz, Szabó Samu, Szentgyörgyi József.

Haszonvételek (szolgalmak) megváltása.

(Folytatás.)

Már föntebb érintém, hogy a jogosultak által
élvezett haszonvételek, valamint az általuk teljesített
viszonszolgálatok értékének kiszámításánál a 48 előtti
árak veendőek alapul. Itten még meg kell jegyeznem,
hogy a törvény ide vonatkozó szavai szerint: 1842-
től 1848-ig, tehát hat év folytán, az illető vidéken
fennállott közép árak átlaga veendő.

A viszonszolgálatok értékére nézve a törvény
meg is szabja, hogy egy kézi napszám 17 1/2, egy
igás napszám pedig 35 o. é. krajczárral számítassék.
Másképp áll azonban a dolog a haszonvételek minő-
ségének és mennyiségének, valamint azok értékének
megállapításával; mert ezek a hány község, annyifé-
leképpen, feltűnően szélesebb határok között válta-
koztak s az akkori időből biztos adataink nincsenek,
a jogosultak bevallása pedig mindig nagyított és kö-
vetelésük tulcsigázott. A törvény a kérdés eme leg-
kényesebb oldalának elintézését a bíróságok és szak-
értők belátására bizza.

Az ügy correct elintézése megfelelő szakkép-
zettséget tételezván fel és tetemesebb munkába ke-
rülvén, nem csodálható, ha a szakértők egy része,
főleg pedig a szakértői szerepre vállalkozó u. n.
„műkedvelők” a dolog könnyebb oldalát keresik s
akkép járnak el, hogy munkájuk se fejtörésbe, sem

pedig testi erőfeszítésükbe ne kerüljen. Ilyen kényel-
mes eljárási módok felfedezésében az említett „mű-
kedvelő szakértők” nem kis leleményességet tanusi-
tanak. Fel kell említenem a gyakrabban alkalmazott
eljárások közül egy párt, hogy egyuttal azok köny-
nyelmű felületességét és az ebből származó hátrányo-
kat kimutathassam.

Ott, a hol a volt jobbágyoknak csupán tüzi fára
volt joguk, ezt nem a rendes vagások fájából nyer-
ték, hanem rendszerint meg volt nekik engedve, hogy
Mindenszentek napjától (nov. 1.) Józsefnapig (márcz.
19.) hetenként egyszer, vagy kétszer az urasági er-
dőbe bejárjanak s földön fekvő hulladék száraz fát
és kézzel letörhető száraz galyakat (rőzsét) gyűjtse-
nek és tüzelésre elvigyék. Ezen kívül néhol meg volt
engedve az is, hogy a rendes vágások fájának fel-
dolgozásánál eleső hulladékot és 4 hüvelyk átmérő-
nél vékonyabb galyakat hasonló módon felhasználják.
Kérdés: mennyit tesz ki ezen használat szekér, vagy
ölszámban?

Ha a kérdést egészen szárazon, s minden sza-
batosabb körülrás és megszorítás nélkül teszszük,
ezen csekélyebb faanyagok mennyiségének megállapi-
tására a következő kényelmes mód ajánlkozik:

Tény lévén az, hogy a szolgálmányosoknak jo-
guk volt az urasági erdőből száraz és hulladék-fát
gyűjteni és hordani, ez alapon a bizottság mindenek
előtt határozatilag kimondja, hogy a jogosultakat az

urasági erdő összes hulladék- és szárazfabeli terméke megilleti. Erre a szakértő commissio egy sétat tesz az erdőben; szemügyre veszi annak terjedelmét és némely egyéb viszonyait s hozzátéve kimondja, hogy az erdő mostani tényleges állapotában ennyi, meg ennyi szekér vagy öl szárazfát és egyéb hulladékot szolgáltat, illetőleg képes szolgáltatni évenként s ez képezi a jogosult község évi illetékét, mely a vizonszolgálatok számbavételével a föntebb már említett módon megváltandó.

Eltekintve attól, hogy egy elhanyagolt, vagy plane megrongált erdő, milyen éppen földesuraink erdeinek legnagyobb része is, sokkal több száratag, veszendőfélben levő faanyagot tartalmaz és tüntet fel, mint a mennyi okszerű kezelés mellett és normalis állapotban abból nyerhető volna, és nem tekintve azt sem, hogy a becslés minden szaktani alapot nélkülöző felületességgel, mondhatni: vétkes könnyelműséggel vitetett véghez: az eljárás már magában véve is mindannyiszor hibás és a volt földesur érzékeny megkárosításával azonos, valahányszor az urasági erdő terjedelmesebb, semhogy azt a jogosultak a kijelölt napokon egészen bebarangolni és abból a szárazrözsé-anyagot mind kigyűjteni képesek lettek volna. Mert természetes, hogy ez esetben a jogosultakat az összes száratag fának csak bizonyos hányada, t. i. annyi illeti, a mennyit a szokásos napokon valóban felgyűjteni és elhordani képesek voltak.

Egy másik, nem kevésbé kényelmes, de egyszerűs mind nem kevésbé hiányos eljárási mód az, midőn a bizottság azon feltevésből indul ki, hogy a jogosultak egész tűzifa-szükségletüket eddigelő mindig a szolgálmi fából fedezték; tehát az ezen szükséglet folytatólagos fedezésére megkívántató tüzi szer, illetőleg annak megváltás utján kárpótlása őket jogosan megilleti.

Az eset, hogy a jogosultak csakugyan az urasági erdőből látták el magukat egész éven át tűzifával, lehetséges s a legtöbb esetben valóban áll is. A most említett eljárási mód tehát első pillanatra helyesnek tűnik fel. Nem úgy azonban, ha meggondoljuk, miszerint népünk, kivált fadús vidékeken s e mellett in gy en fával, mennyire nem ismer takarékos-ságot, s mily pazarul bánik a tüzi szerrel: úgy, hogy ha a fát drága pénzen kellene fizetnie, s ha e körülmény takaréktűzhelyek behozatalára bírná, bizonyára képes volna a most gondatlanul elpazarolt tűzifa felerésztével is tisztességesen beérni.

A szóban forgó eljárás tehát csak akkor van helyén, ha a számítás alapjául nem azon tűzifamennyiség vétetik, mely a jogosultak pazar tüzelése mellett, tapasztalás szerint, eddigelő felemésztetett, hanem az, mely a szükséglet takarékos fedezésére elégséges. Ennek kimutatása azonban szaktani munkálattal, több utánjárással s egyik fél kegyét sem kereső vizsgálódással és ítélettel jár, mely körülmények pedig vajmi könnyen elfogultságba ejtik a szakértőket és bíróságot, s e mellett a kényelemnek is kevésbé kedveznek.

Példák bizonyítják, hogy a most említett eljárási módok könnyelmű felfogása és hamis alapon fogantatása mellett a volt földesurak 18—20,000 forint értékig károsodtak.

Elfogulatlan szakembereink, — a mennyiben meggyőződésüket érvényesíthetik, az illető erdő termési és növekvési viszonyainak szoros tekintetbe vétele mellett, mindenek előtt kiszámítják, hogy mennyit tenne azon erdő évi növedéke, a szokásos, vagy a helyi viszonyoknak és a fanemnek leginkább megfelelő s a szabályszerűséget legalább megközelítő üzemben kezelve; vagyis, a mi mindegy: mennyi azon fa-tömeg, melyet egy ilyen erdő évről-évre tartamosan szolgáltatni képes? S az onnan évenként nyerhető hulladék- és szárazfa mennyiségét — az erdészeti szakismeret utmutatása és az általános elfogadott tapasztalati adatok nyomán — eme kipuhított évi hozam $\frac{1}{5}$ -ére, vagyis 20%-ára szokták becsülni. S már most akár az egész erdő hulladékfája, akár pedig annak csak egy bizonyos hányada illeti meg a jogosultakat: a szaktani pontossággal kiszámított alapon tovább eljárni nem nehéz.

(Vége köv.)

A kénezés és hatása. *)

Alig van eljárás, mely főképen a kisebb borászok által nagyobb mérvben gyakoroltatnék mint a kénezés: ha a hordó nem tiszta, megkénezik; ha a bort lefejtik, kéneznak; legyen a bornak bármi baja, nemderülés, eczetesedés sat. csak a kénezés az orvosság, sőt sokan minden ok nélkül csak azért kéneznak, hogy kénezzenek. Erre

*) Mutatványcikk Dr. Kosutány Tamás „Borászati vegytana” című dicséretet nyert pályamunkájából.

nézve azt hiszem, nem lesz felesleges olvasóimat a kénezés valódi hatásával megismertetni.

Az elégetés alkalmával a kén elég, azaz a levegő élnyével vegyülvén, a szilárdból légnemű testté lesz stulajdonságaiban lényeges változást szenvedett: míg ugyanis a kén (kénkő — bűdöskő — Schwefel — Einschlag) magában iztelen, szagtalan és vízben nem oldódik, addig az elégés terménye kiállhatatlan fojtószagú lég, mely víz és más folyadék által elnyeletik s az ily gázt elnyelt folyadékok savanyuak lesznek, vagy vegytani nyelven: a kén az elégés által a levegő élnyével egyesülvén, k é n e s s a v v á lesz. És éppen ezen kénessavnak hatása az, mely a penészes hordót megtisztítja, az eczetesedést vagy más borbetegséget egy időre beszünteti, mert e sav a növényi tenyészetnek legnagyobb elensége levén, a hordóban levő penész-növényeket vagy más ott levő csirmagvakat megöli, az eczetesedő borban az eczetélesztő (*Mycoderma aceti*) növényt életképtelenné teszi, sőt ha mustot kéneznek meg, éppen ezen hatásánál fogva akadályozza a bor élesztőnövénykéinek kifejlődését is, s így a must tovább édes marad mint különben. Eddig tart kedvező hatása; egy idő múlva azonban a kénessav teljesen eltűnik, maga éppen nem érezhető többé, mert a kénessav tovább élegülvén, k é n s a v v á lesz, melynek már nincs szaga; a kénessav azután a borban levő borkő (savas borsavas káli) káijával vegyül meg megfelelő mennyiségű borsavat s z a b a d d á tevén, savanyuvá teszi a bort. A kénezésnek ezen hatása a gyakori kénezésnél sokkal feltűnőbben mutatkozik; s így a gyakori kénezés által borunk szabad savtartalmát akaratlanul nagyobbitjuk.

A kénessavnak kénessavvá változása a körülményekhez képest igen lassan történik, azonban leggyakrabban 6, egész 8 hét alatt tökéletesen véghez megys ezen idő alatt a kénezett borból inni nem lehet — nem szabad; mert a kénessav mérge s a ki frissen kénezett borból iszik, a megivott bor mennyiségéhez képest főfájást és gyomorfájdalmakat kaphat.

A kénezés hatása az eddig említettek kivül még s növények színének megrontásában is nyilvánul, így ha egy piros rózsza alatt egy darabka kén vagy kénes gyufát égetünk el, pár pillanat alatt a rózsza szírmainak legnagyobb része hófehér lesz — s a piros szín tökéletesen eltűnik. A kénezésnek ezen hatásán alapul azon gyakorlati szabály, hogy: a vörös borokat kénezni, vagy kénezett hordóba lefejtteni nem szabad.

A mint a hordóból e kénessav eltűnt, azaz kénessavvá változott, a növényi fejlődés továbbá gátolva nem levén, ismét előtérbe lép s az erjedés ismét folytatatik, éppen úgy, mintha semmit sem tettünk volna.

A kénezés tehát gyakori alkalmaztatása mellett sem felel meg tökéletesen a czélnak részben azért, mert jótékony hatását 8 hét alatt elveszti; árt pedig azért, hogy megfelelő borsavat tevén szabaddá, a bor savtartalmát nagyobbitja.

Különben a kénezést egészen mellőzni is lehet — a vörös borok úgy is kénezés nélkül kezeltek — a hordót borszesz vagy forró víz vagy gőzöléssel csak úgy lehet kitisztítani, mint kénnel; s ennél fogva igen örvendetes, hogy a kénezéssel mindinkább alá hagynak, okszerű borászok pedig csak igen kivételes esetekben használják

T Á R S A L G Ó.

Világkiállítási levelek.

XXIII.

(G. V.) A nyugoti csarnok folytán a gazdaszat térerén előnyösen ismert Belgium tárlatát találjuk, mely bár területileg nem felel is meg a várakozásnak, annyival inkább igazolja régi hírnevét a bemutatott kiállítás egyes részleteivel. Oly országban, hol a mezőgazdaság már sok helyütt kerti mivélésbe ment át, ott a kézi eszközök kétségkivül fontos, sőt döntő szerepet játszanak; azért ama két gyűjtemény, mely a csarnok hosszfalain sugáralakban helyet foglal minden tekintetben figyelmet érdemel és úgy a constructió czélszerűsége, mint az anyag kitűnő minősége által az angol kézi eszközökkel méltán vetélkedik, sőt helyel közzel — az erdészetiékben például — azokat határozottan felül is mulja! A mezei termények négy oszlop körül vannak gazdasági vidékek szerint elrendezve még pedig I., Region des Sables két alsztállyal u. m. I., Zone: Flandre,

2., Zone: Campines; II., Région Sable Limoneuse, III., Region Ardennaise és végre IV., Région Condroz. A talapat kört képez és a felfelé arányosan kissebbedő korongok szemes gabnákat, hüvelyeseket, len és fümagvakat tartalmaznak díszesen felezerelt üvegekben; a szemesek közül kivált a búzák tűnek ki minőségre nézve, a lenmag kitűnősége ismeretes. A hosszfalak területét a már említett eszközgyűjtemények foglalják el, mellettük park- és különféle gazdasági terveket találunk. Az asztalokon a szellemi kiadványok nagy száma díszlik, köztük kiválóan sok kertészeti munka, mely utóbbi egy szintén ott elhelyezett kertészeti eszközcollektió által legillőbb kiegészítésre talál.

Hogy egy gazdasági tekintetben annyira előre haladott államnak a mesterséges trágyaszerekre nagy súlyt kell fektetnie, magától értetődik. Sajnáljuk, hogy a fogyasztás mérvéről az egyes anyagok felhasználási arányáról biztos adatok nem jutottak kezünkhez, a tárlathól magából ítélve a csontlisztgyártmányoké az elsőség!

A gazdasági haladás nagyszerűségét egyesek gyakorlatilag is bemutatni igyekeztek, közülök megemlítjük Moissenet-et ki Flandriában Moëres nevű helyiségben birtokos. A kitűzött czélt e practicus ember úgy oldja meg, hogy néhány terven majorját, birtokát azon állapotban mutatja be, melyben az ezelőtt husz évvel létezett: roncsolt épületek, rendezetlen területek a lehető legkedvezőtlenebb benyomást nyújtják! Evvel szemben az 1873 évi terv a legfeltűnőbb, a legkellemebb ellentétét képezi: czélszerű és csinos építkezés, okszerű gazdasági beosztás ügyes felhasználása a természet nyújtotta előnyöknek, szóval haladás a szó legszebb, legteljesebb értelmében, mely az asztalon felállított magvak és egyéb termékek által megfelelő bizonyítékra talál,

Szoros választás nélkül egy u. n. közös állványon számos gazdasági terményt látunk szemben vagy szálban feltüntetve, kiváló figyelmet a len érdemel. Érdekes egy belga kazalozási minta, a szalmás gabona oszlopokon illetőleg rostélyon nyugszik, úgy hogy sem nedvesség, sem egér a fenékhez nem férhet, a kék rakása pedig oly czélszerű, hogy az eső és hó kártétele lehetőleg kis mértékre van szorítva. E minta mellett még számos domborművet és modelleket találunk, melyek főképen a gazdasági építéset objectumait ábrázolják.

A tejjgazdaság köréből u. n. gyorsan köpülő gépet látunk bemutatva különféle nagyságban, egy példány mint halljuk a kolozs-monostori m. kir. gazdasági tanintézet számára vásároltatott meg és így alkalmunk lesz a nagy reclame-al hirdetett gépecske czélszerűségéről meggyőződést szerezni; az utánrendelés annál könnyebben eszközölhető, mert Bécsben (Wärmer Zsigmondnál II. Ferdinand-Strasse 19 sz. alatt) állandó raktárt találunk.

Kiváló tudományos becsűvel a belga csarnokban Con-tamine tanár patkógyűjteménye bir, mely 84 különböző patkót számlál, azonkívül saját találmányu jégpatkó sróf-jait is bemutatja a nevezett tanár.

A földrajzilag Belgiommal határos Holland itt is mint szomszéd szerepel, de gazdasági tárlatát tekintve úgy rendezettség mint minőség tekintetében némileg hátrább áll. Leginkább liqueur, dohány és szemes gabonák vannak képviselve, míg a többi czikk aránylag kis mérvben van bemutatva. A liqueurgyártók nagymestere Winand Fockink Amsterdamból az iparpalotában állította ugyan fel nagyszerű palaczkgyűjteményét, de azért a csarnok is jónevű czégekkel dicsekedhetett, kik közül Hoppe-t emeljük ki Schedamból. A gabonákat illetőleg Németalföld legegyszerűbben és legnagyobb mennyiségben állított ki, mert a terjedelmes szákok majd két vékányi tartalommal birnak. Az egyes collectiók közül figyelmet érdemelnek Észak Hollandiában a gazdaság fejlesztésére alakult egyesület tárlata, mely szemes gabnákat, hüvelyeseket, fűmagvakat és sajtokat mutat be; továbbá a Geldern tartományi gazdasági egyesület, mely főképen dohányok által tűnik ki.

Nagyon érdekes Van den Boschnak collectiója, mely gabnákat, hüvelyeseket, fűmagvakat sat. oly sok változványban mutat fel, hogy majdnem teljesnek mondható; kü-

lönös figyelmet az u. n. nemesített czukorrépmag érdemel, mely állítólag 12—17 czukorszázaléknyi répat ad.

A dohányok közül Geldernt már említettük, ezen kívül számos kisebb termelőt látunk képviselve; felsoroljuk még Hartog és Herschelt Amersfortból, legérdekesebb azonban az amsterdami Lehmann-czég gyűjteménye, mely a Java és Sumatra szigeteken termelt összes dohányváltozványokat tartalmazza.

Kender és len csekély mennyiségben, de kivált az utóbbi — a hira hollandi vászon nyersanyaga — kitűnő minőségben szerepel. A tejjgazdaság jelentősége számos sajt által van bemutatva, — a haltenyésztés és tengeri halászat termékeit Betz és Van Heyst állították ki.

Itt látjuk kiállítva, bár nem illetékesen, a herzogenbuschi Roupper, van der Voort és Lewin czég gyönyörű ön és staniol gyártmányait, főképen dugasz hüvelyeket a leg-gazdagabb színváltozványban. Miután e nemű capsulákat borászaink tudunkkal eddig is a külföldről szereztek, érdemes volna a fentnevezetteknel próbarendelést eszközölni.

A hollandiai csarnokban végre egy 15 számból álló nagyon érdekes gyűjteményt találtunk, t. i. a mshavészben elhullt állatkülönböző testrészeit gypsból modellirozva és színezve. Ezen, mint tanszer kiváló becsű gyűjtemény a pesti állatgyógyintézet számára vásároltatott meg.

Választmányi ülés október 6-án 1873.

136. Felolvasatott a September 1-én tartott r. választmányi ülés jegyzőkönyve

mely csekély észrevétellel bítelesítetett.

137. Az erdélyi szász gazdasági egyesület megküldi, a földmívelési ministerium által az erdélyrészi néptanítók közt ingyen kiosztandó méhkasok költségeinek fedezése czéljából adományozott 849 forintnak $\frac{1}{3}$ -daról, az az 283 frtról szóló nyugtáját, mint a mely összeget egyesületünk, az erdélyi szász gazdasági egyesület területe részére fentnevezett czélra hozzá átküldött volt

a nyugta e. pénztárnokhoz áttétetett.

138. Olvasatott a ministerium 14,247 sz. a. leirata, melyben az „Erdélyi Gazda” f. évi 1400 frt. kormány segélyének II-ik és III-ik negyedévi részlete 700 frtban folyóvá tétetett

választmány a kegyes utalványozást hálás köszönete mellett örvendetes tudomásul veszi.

139. Olv. a földmívelési ministerium 14,180 sz. a. leirata, melyben indítványa folytán a pénzügyministerium azon intézkedését tudatja, miszerint a Phylloxera Vastatrix behurczoltatása ellen a gyökeres szőlővesszők behozatala újabb intézkedésig eltiltatott

a magas rendelet az „Erdélyi Gazda” 36-ik számában közzé tétetett.

140. Olv. a ministerium 13,933 sz. a. leirata, mely mellett a gabona-rozsda betegség okai és ovszerei kipuhatolása tárgyában a ministerium kebelében tartott enquette megálapodásait, ugyszintén nevezett betegség tudomá-

nyos vizsgálata tárgyában kinevezett bizottság tanácskozmányának jegyzőkönyvét, valamint a ministerium által az arra adott választ egyletünknek megküldi

melyeket válaszmány, a gazdaközönség érdekében, a lap útján, egész terjedelemben közölni határozott.

141. Az erdélyi karikás szőlőmivelés érdekében kiirt pályázatra: „ . . . tegyen, kinek mint adák az Istenek; oltári a hazának, hogy füstölögjenek,“ „Munkálj okosan“ és „Erdély“ jelleggel ellátott három mű beérkezvén

választmány bírálókul Nagy Ferencz, Timár Károly, Bedőházi János és Máthé Károly tagtárs urakat kéri fel.

142. Olv. Dr. Maizner János és neje Hiloczky Otiliának kérvénye, miszerint a Postakert utczában az Andrasovszky János és Efraimféle egész telekre egyletünknek 1500 o. é. forint betáblázott kölcsöntőke követelése, tisztán az általuk e telekből megvásárolt részletre táblázassék át s személyes adósul kizárólagosan ő és neje fogadtassék el s az Andrasovszky János és Efraim birtokában maradt másik telekrész a terüh alól felmentessék

választmány a kérvényt elfogadta s annak törvényszabta uton való foganatosításával e ügyvédet megbizza.

143. Olv. a szeptember 28-án tartott s gyümölcsizléssel összekötött kertészeti s méhészeti szakosztályi ülés jegyzőkönyve, melyben Szentgyörgyi József azon indítványa, miszerint a világkiállításon, Erdély részéről kitüntetést nyert: n. szebeni orsz. tébolyda és Liptay László méhkasát egy-egy példányban az egylet tanulmányozás céljából hozassa meg

választmány részéről is helyesléssel találkozott s a felmerülő költségek fedezésére e. pénztárnok utasított.

144. Az erdélyi szász gazdasági egylet megküldi a közgyűlése alkalmával, N. Szebenben, okt. hó 11, 12 és 13-án rendezendő állat- és gyümölcskiállítása programját válaszmány egyletünk képviselőjéül Timár Károly tagtárs urat határozza felkérni.

145. Olv. Szentgyörgyi Lajos levele, melyben a Kiss János „Népszerű méhészeti kézikönyvét“ átdolgozva betejeszti s azon ohajának ad kifejezést, miszerint a méhészeti szakosztálynak már korábban benyújtott azon véleményét, hogy a műben a Hutter-féle méhkas leírása és kezelési módja is érintve legyen, válaszmány a ministerium magas figyelmébe ajánlani sziveskedjék

választmány a munka átdolgozásáért köszönetet mondva s abban a Hutter-féle méhkasról való megemlékezést is méltányolva, Timár Károly tagtárs ur megkeresése folytán a munkáthozzá átteszi s innen visszaérkezve a ministeriumhoz felterjesztendi.

146. K. Papp Miklós lyceumi nyomdabérlő betejeszti a f. év martius 28-tól szeptember 26-áig az „Erdélyi Gazda“ szedési s nyomtatási költségei - 729 frt. 55 kr-ról szóló számláját

választmány a f. év. martius 30-án nyújtott 400 frt. előlegnek a 729 frt. 55 krból való levonása után fennmaradó 329 frt. 55 krnyi összegnek kifizetésére e. pénztárnokot utasítja.

147. Olv. a ministerium 14,821 sz. a. leirata, mely-

ben felhivatik egyletünk, hogy a tavaszon kísérlettel tekintetéből kiosztás végett rendelkezése alá bocsátott magvak sikerülése felől mielőbb jelentést tegyen

választmány ez értelemben az illetőkhez fölhívást intézend s az így beérkezendő tudósítások alapján jelentését a Nmlgu ministeriumhoz megteendi.

148. Bemutattatik Frankkis János üveg-, tükör- és porcellánkereskedésének 5 frt. 4 krról szóló számlája

kifizetésére e. pénztárnok utasittatik.

149. A kolozsvári magyar királyi főadóhivatal 7,456—1873 sz. a. átiratában felhívja egyletünket aequivalens adójának befizetése iránt

választmány azon meggyőződésben van, miszerint az egylet sem ingatlan sem ingó vagyona ilyenmő adó alá nem eshetik, azért illetékes helyre annak leiratása végett kérvényt intézni határozatott, mely kérvény annyival is inkább jogosult, mintán a provisorialis kormány 1866-ban e tárgybani kérésünket teljesen méltányolta; válaszmány a kérvény elkészítésére egyleti ügyvédet kéri fel.

150. Egyleti pénztárnok a válaszmány által történő utalványozások tisztább és egyszerűbb kezelhetése végett új évtől kezdve utalványi könyv használatát hozza indítványba

helyesléssel fogadtatott s az utalványi könyv elkészítésével e. pénztárnok megbízott.

151. Jelen jegyzőkönyv hitelesítésére

Szentgyörgyi József és Filep István tagtárs urak kérétek fel.

Vörös Sándor

h. titkár.

A nemzetközi borászgyűlés Bécsben.

(Okt. 3—8. 1873.)

Azon szellemi vívmányok, melyeket a bécsi világkiállításnak köszönünk, egyik legfontosabbika a nemzetközi borászgyűlés, melynek nevezetesebb határozatairól a szives olvasót, ha csak röviden is, értesíteni kívánom.

Ezen gyűlés határozatai már azért is nagy horderejűek, mert alkotásukban a különböző tartományok, a tudomány férfiai, a gyakorlati borászok és borkereskedők vállvetve működtek, hogy tehát az elmélet a gyakorlattal, a kináló a keresővel szorosán egybekapcsolva hozott ítéletet; mely okból a határozatokat minden habozás nélkül kész pénz gyanánt fogadhatjuk.

Örömmel igazolhatom, hogy a gyűlés a theorianak mindenben igazat adott, s hogy a határozatok az elméletnek teljes diadalra jutását hirdetik. Legyen ez intőjel a magyar borásznak, hogy az eddig kizárólagosan alkalmazott gyakorlati tapasztalatokon kívül, a borászat tudományos oldalával is megismerkedjék, ha a jelen időben a külföldi piacokon a konkurrencziát kiállani akarja s az idegen termékek fölött győzedelmeskedni óhajt.

Az első határozat, melyet a gyűlés minden vita nélkül, egyhangulag kimondott: a borászati iskolák,

borászati társulatok és kísérleti állomások szükségessége.

Nagyfontosságú határozat ez!

Minden nemzet, a tudomány és a gyakorlat, a kínáló és kereső egyértelműleg, minden vita nélkül hozta! S miképpen vagyunk ezen ügygyel idehaza? Vinczellérképezdénk vannak, de látogatottaknak éppen nem mondhatók; jó borászati könyvekről a ministerium gondoskodott, de ezeknek nincsen keletük, s mindez történik Magyarországon, hol több mint 700,000 holdon természetnek szőlőt s bortermeléssel több millió ember keresi kenyerét; a borászati vegykísérleti állomásra pedig egyáltalában éretlenek vagyunk, én legalább nem akarom megnevezni azt a várost, a melyben borászati társulat is van, de a honnan négy izbeni megkeresésemre sem kaptam választ, hogy pénzért kellett ezen vidék jellemző borait egy vegytani vizsgálat céljából beszereznem. Szomorú — de igaz! Engedje meg a tisztelt olvasó reménylenem, hogy e hibának megismerése első lépés a javulásra.

Egy második kérdés volt, hogy: milyen eredményeket mutatott fel a gyakorlatban a mustszellőztetés és a pasteurizálás? A nemzetközi borászgyűlés kimondotta, miszerint a szellőztetés „szerfelett fontos“, miután a bor kifejlődését gyorsítja, a betegségek ellen legtöbbszörre biztosítja, sok esetben pedig a pasteurizálást még export boroknál is nélkülözhetővé teszi s ez nagy előny, mert így egy 50 frt értékű mustszellőztető géppel egy 400—500 frt értékű pasteurizáló készülék költségeit kimélhetjük meg.

Konstatáltatott továbbá, hogy a pasteurizálás, főleg a kivitelre szánt borokra nézve, igen ajánlatos, mert a bort a betegségek ellen biztosítja, s hogy alkalmazását a legszebb siker követi.

A többi, főleg a borbetegségek és gyógyításokra nézve hozott határozatokat ismertetni, mint kevésbé sürgőseket, más alkalomra tartom fel magamnak.

Maga a gyűlés továbbá elismerve a kölcsönös érintkezés és tanácskozás fontosságát, abban állapodott meg, hogy évenként évenként összejön, az évenként mutatkozó haladást bírálat alá veszi, újabb kísérletek tételét indítványozza, azok eredményéről tudomást vesz. A jövő évi gyűlés Beck kormánytanácsos meghívása folytán Trierben lesz megtartva, s a kormányok fel fognak kéretni, hogy ugyanoda szakfériak kiküldetését eszközölje, vagy azok kimehetését pénzbeli segélyvel könnyebbitse.

Ez alkalommal nem mulaszthattam el, hogy a külföldi szakfériaktól a magyar borok ügyében ne tudakozódjam; s a többi között következő megjegyzéseket volt alkalmam hallani, hogy: a magyar borok ritkán jönnek kellőleg bedugaszolva külföldre, s azért sok esetben nem olyan állapotban jutnak a vevő kezeihez, mint az kívánatos volna. Ez tökéletesen igaz! saját szememmel láttam, hogy a magyar borok palaczkjai csak $\frac{1}{2}$ — $\frac{3}{4}$ hüvelyk hosszú dugaszokkal vannak elzárva, míg a francia és rajnavidéki borok dugaszai nem ritkán másfél hüvelyknyi hosszúak. Csoda-e tehát ilyen körülmények között, ha a bor megváltozik, mikor a levegőt kellőleg el nem zártuk

tőle; de miért is ez a kicsinykedés, kivált midőn a mit meggazdálkodunk a dugaszokon — a réven, százszorosan veszítjük el a borok jóságában a — vámon.

Kívánatosnak tartják továbbá, hogy az egy vidékbeli borok mindig egyalaku palaczkokban árultassanak; a palaczk alakja nem változtat ugyan a bor jóságán, mindazáltal a megszokás nagy tényező s az árusnak a vevő gyöngéit is szem előtt kell tartania; a pezsgős palaczkok, a burgundi, johannisbergi borok palaczkjai mind egyalakuak.

Nem lehetne ezt a példát nekünk is követni? Gondolkozzunk rajta egy kissé, még nem egészen késő; ne legyünk annyira magyarok, hogy mindig csak a magunk kárán akarjunk tanúni, kövessük már egyszer a más jó tanácsát is. Most még ideje van, de ha még egy pár évig halogatjuk a borászat reorganizációját, ha nem iparkodunk ezen fontos iparágat tudományos alapra fektetve művelni, annyira elmaradunk a gyors léptekkel előre haladó külföldi borászok mögött, hogy évtizedekig sem állíthatjuk majd vissza a magyar borok könnyelműen eljárt szót dicsőségét.

(Gy. M.)

EGYVELEG.

(v.) A fejések számáról sokan azt tartják, hogy mentől ritkábban fejk a tehenet napjában, annál több tejet kapnak, mert ideje van a tejnek a kiválásra s a tőgyben összegyülemelésre. Ez némileg igaz is, de e mellett az is áll, hogy a hosszabb idő után fejt tej sokkal gyengébb, higabb, mint az, a mit rövidebb időközökben fejtek. Struckmannak kísérleteiből az tűnik ki, hogy a reggeli fejés, melynek 9 órányi ideje volt az összegyülemelésre, a legvízenyösebb, a leghigabb volt, míg a déli fejés, melynek 8 órányi ideje volt, már valamivel jobbnak mutatkozott; a legrövidebb időközben, 7 óra alatt, fejt esti tej pedig a reggeli és déli tejet tartalmasság, t. i. vajtartalom tekintetében, túlhaladta. — Hohenheimben azt tapasztalták, hogy a reggeli tej, mely leghosszabb ideig gyűlt, mindig több, de vízenyösebb és nehezebb az esti tejnél, ez azonban sokkal kövérebb. — Az Eldenában tett kísérletek pedig azt mutatták, hogy a naponként kétszer fejt tejből 13 pint kellett 1 font vaj előállítására, míg ugyanehhez a naponként háromszor fejt tejből 10 pint is elégséges volt. — A hol tehát jobb tejet akarnak nyerni (s némileg többet is), ott a szokásos kétszeri fejés helyett a háromszori tanácsos életbe léptetni.

(v.) A fecskék hasznosságát újabban sok természetvizsgáló tagadni kezdte s azt állította, hogy azok még sok magvat is elpusztítanak. Giebel tr. észleletei azonban azt tüntették ki, hogy 73 fecskéfióka közül 66 csupán rovarokkal tápláltatott s csak 7 tartott gyümölcs-csel és pedig csontárgyümölcs-csel. Öreg fecskék boncolásánál is az tűnt ki, hogy 46 közül csak három élt gyümölcs-csel, a többi pedig rovarokkal s így hasznunk elvi-

tázhatlan. Azonban ebből a nagy kegyeletből, melylyel a fecskék iránt vagyunk, midőn őket közvetlen lakszobáink mellett engedjük fészkelni, még is jó volna sokat engedni. A fecskefészkek a legveszedelmesebb házi férgyeknek gyűpontjai és odui, azért jó lesz őket lakásainktól lehetőleg távol tartani.

(v.) A kis Api almát lehet cserépben is nevelni. Gazdagon virázkodik és gyümölcsözik s az ily kis almafa telve fehér virággal nagyon szép látványt nyújt. Ősszel tömve van a kis fácska élénk piros, mogyoró nagyságu gyümölcsöcsel, mely kellemes íze miatt asztali gyümölcsül is szolgálhat. Api alma csemeték kaphatók A. C. Rosenthalnál, Bécs, III. Hauptstrasse 137. sz.

(v.) Az oltó galjak életképességének kipróbálását úgy tesszük meg a legegyszerűbben, ha az elszáradtnak mutató galjakat 24 órára vízbe rakjuk s az edényt aztán a napra, vagy valamely kissé melegebb helyre állítjuk. 24 óra múlva a galjakat árnyas helyen a földbe dugatjuk. Ha a galjak valóban elszáradtak, úgy ez az első 48 óra alatt kitűnik, de ha ez idő alatt friss kinézésüket visszanyerik, akkor életképesek. Közvetlen a vízből való kivétel után a galjakat nemesítésre használni nem tanácsos, mert akkor még nem lehet megítélni életképességüket. A távolról hozatott oltógaljakkal e próbát megtenni igen tanácsos.

(v.) Későn hajtó diófa. Egy német kertészeti lap említi, hogy Franciaországban van egy diófajta, melyet Noyer de la Saint-Jean név alatt ismernek s a mely

a közönséges diófától abban különbözik, hogy nem martius végén vagy april elején, hanem csak junius hóban hajt s így a késői fagyoktól nem szenvedhet s minden évben biztosan terem. E tulajdonság bizonyára becses.

(v.) Vajszállítás bádogszelenczékben Kopenhágából sok vajat szállítanak a tengeren távoli országokba jól bezárt bádogszelenczékben s oly sikerrel, hogy a Chinába küldött s ismét visszaérkezett szelenczék vajtartalma teljesen frissnek és élvezhetőnek találtatott. Hogy a vaj a szelenczékben jobban elálljon, ezek belsejét sóba áztatott deszkácskákkal bélelik ki s légmentesen beforrasztják.

(v.) Szakács tanszék. Londonban a főzés és szakácskodás mesterségének tanítása céljára szakács tanszékot állítottak. Közlebbi vizsgálat mellett a tanszék felállítására igen helyes intézménynek tekintendő.

(v.) Tejsűrités. New-Yorkban egy gyárt alaptottak arra a célra, hogy a tejet sűrités által oly alkatra és alakra hozzák, miszerint mind eltarthatása, mind szállítása megkönnyíttessék. A kezelés, mit e gyárban a tejjel elkövetnek abban áll, hogy a tejhez körülbelül 112 fonthoz, mintegy 20 font fehérzúkrót és 1 kis kanálnyi ketted szénsavas nátront kevernek; az így megédesített tejet aztán zománczozott kantákba töltik s vízfürdőben párolják. Itt körülbelül 3 óra alatt a tej pépszerű tömegbe megy át, mit folytonos kavarással és melegítés által tejfelszínü porrá változtatnak; később a levegőn kihűtnek, fontokba mérnek és kisebb téglá alakú táblákba sajtolnak.

Piaczi árak.

A kolozsvári kereskedelmi s iparkamara hivatalos adatai nyomán.

A heti vásár		Egy osztrák mérő — 2 nagy véka					Egy mázsa		Egy bécsi öl	1 font
helye	napja	tiszta buza	elegy buza	rozs	zab	török-buza	széna	szalma	tüzifa	marha hus
Ára krajczárookban										
Kolozsvár	novemb. 13	660—680	610—630	420—440	128—138	300—320	150	140	1050	20
Nagy-Várad	octob. 21	560—670	430—460	350—420	150—170	250—420	90	50	950	24
Maros-Vásárhely	novemb. 6	520—560	400—440	380—410	120—130	—	200—220	90—100	1100	18
Károly-Fehérvár	novemb. 8	605—620	440—460	400—410	120—135	—	200—210	120—130	1100	20
Nagy-Szeben	septem. 29	620—687	—	467—507	107—133	533—600	80—85	60	700	22
Brassó	septem. 5	612—729	576	439—470	137—143	484	—	—	—	20
Besztercze	septem. 2	540—690	490—520	380—400	100—110	440—460	120—160	80—100	750	20
Nagy-Enyed	novemb. 6	560—580	450—500	400—420	125—135	—	200—210	50—60	1100	16
Szamosújvár	novemb. 10	600—640	450—500	400—430	125—140	—	180	50	1200	15
Deés	novemb. 4	580—600	550—560	390—420	100—115	—	160—180	65—100	800	14
Torda	septem. 23	600—640	580—600	420—440	100—110	—	170—180	70	800	15

Erdélyi földterhermentesítési kötvény 72 frt 75 kr. Ezüst árkelet 109 60.

Bécsi marhavásár: Felhajtott 4316 drb hizó ökör. — A forgalom meglehetősen élénk volt; a vágósúly mázsájának ára 35—36 $\frac{1}{2}$ frt közt ingadozott.

Ezen táblák ónlemezzel bevonva jönnek aztán a kereskedésbe s alkalmaztatásuk esetén annyi tiszta vízzel felhigitandók, a mennyit a párolás alatt elvesztettek.

(v.) A perui guano telepek közel állanak a kiapadásához s néhány év múlva bizonyára teljesen ki is aknáztatnak. A perui guano szigetek egész készletét még mintegy 3 millió tonnára (60 millió mázsára) becsülik. Azt is kimutatják most, hogy a guano nem csupán a tengeri madarak hulladékaiból áll, hanem annak képzésére a tengeri állatok, fókák stb. félek is nagymérvben hozzájárultak.

(v.) A legnagyobb szőlőtő ez idő szerint Californiában van $3\frac{1}{2}$ mértföldnyire Santa Barbara városától, egy régi spanyol ház udvarán. A 48 éves szőlőtő törzse a földnél 4 láb 4 hüvelyk átmérőjű. A föld felett 8 lábra kezdődnek el az ágak, melyek redélyeken ide s tova vezetettve, ma már $1\frac{1}{3}$ kat. holdat borítanak be. Ezen tő termése fölmegeyen 100—120 mázsa szőlőre, s nem ritkaság rajta oly fürtöket is látni, melyek 2—6 fontosak. A szőlőtő magaslaton áll és trágyát sosem kapott. Hozzá közel van még egy 15 éves tő, mely még nagyobbak lenni ígérkezik s fajra nézve is nemesebb.

TARTALOM: Haszonvételek (szolgalmak) megváltása. (folytatás). — A kénezés és hatása. — Társalgó: Világkiállítási levelek XXIII. — Választmányi ülés október 6-án 1873. — A nemzetközi borászgyűlés Bécsben. — Egyveleg. — Piaczi árak. — Hirdetések.

Felelős szerkesztő: **VÖRÖS SÁNDOR.**

Hirdetések.

Jelzálog kölcsönök.

Telekkönyvezett földbirtokokra 5000 forinttól a legmagasabb összegig 6% kamat, 1% törli, illetőleg 7%-al 32 évi törlesztésre (a visszafizetés előbb is bármikor teljesíthető) a loggyorsabban eszközöl

a hatóságilag engedélyezett általános ipar és kereskedelmi ügynöki iroda
Kolozsvárt, óvár, bástyaútcza 6. sz.

Értekezhetni posta útján, vagy személyesen naponta d. u. 1-től 4-ig. (3.) (42—48)

„TISZA“ biztosító és jelzálogbank.

Alaptőke két millió forint oszt. ért.

Eszközöl minden más társulatoknál olcsóbb díjak mellett biztosításokat tűz-élet- és járadékra.

Már megnyitott jelzálog-kölcsönüzletével folyósít 200 frttól kezdve felfelé kölcsönöket készpénz-, valamint záloglevelekben a legolcsóbb kamatláb mellett.

A már beállott

termény tűz elleni biztosításának idényén

rendkívül előnyös módon és olcsó díjak mellett minden gabonát és terményt elfogad biztosításra, s kár esetén legpontosabb, gyors és lelkiismeretes eljárásaival legfőbb kötelemének tartja a termelőközönség bizalmát kiérdemelni.

Biztosításokat elfogadnak, úgy felvilágosítást adnak a vidéken az ügynökök, Kolozsvárt a képviselőség, hivatalos helyiség: főtér 8. szám Tauffer Károly házának emeletén.

A „TISZA“ biztosító- és jelzálogbank kolozsvári képviselősége:
Kolozsvárt, september 15. 1873.

Balogh György, képviselő.

Bovánkovits Gyula, titkár.